

Uit de praktijk van: Notaris en bemiddelaar Arend Koster: Tarten, tieren en tranen aan de onderhandeltafel

Bron: Notariaat Magazine 2005 nummer 5, mei 2005

Regelmatig een traantje en emoties die soms oplopen tot pittige aantijgingen. Soms óók richting de mediator zelf: 'Ik ben een keer uitgemaakt voor hoerenloper.' Als je daar tegen kunt, is (echtscheidings)bemiddeling volgens ervaringsdeskundige notaris Arend Koster een prachtig vak. 'Als het notariaat ooit wordt afgeschaft, hang ik met plezier een bord Echtscheidingsbemiddelaar Koster aan de muur.'

9.00 uur

Met de heer en mevrouw Meijer vindt een derde gesprek plaats over hun op handen zijnde echtscheiding. De door notaris Koster opgestelde alimentatieberekening wordt besproken.

13.30

De heer Van der Meer stapt uit het agrarisch familiebedrijf. Zijn zoon neemt het bedrijf over. Er is een conflict ontstaan over de overnamesom, waarover een vervolggesprek plaatsvindt.

Dit is een kleine greep uit de fictieve agenda van notaris Arend Koster (45 jaar), zoals op de website van Van den Eijnden en Koster Notarissen uit Waardenburg is te vinden. In zijn dagelijkse praktijk besteedt Koster ongeveer 30 procent van zijn tijd aan mediation, vooral aan echtscheidingsbemiddeling, maar ook aan bemiddeling bij nalatenschappen en in de ondernemingspraktijk.

Koster: "Toen mediation eind jaren negentig in de mode kwam, trok de berichtgeving over dit nieuwe fenomeen direct mijn aandacht. Ik ging naar informatiebijeenkomsten en dacht: 'Dat is nou echt iets voor mij.' Ik volgde eerst de basisopleiding mediation, toen de cursus echtscheidingsbemiddeling van de KNB en vervolgens nog de postdoc in Leiden. Die laatste opleiding was meer theoretisch: een stukje alimentatieberekening en modules over pensioenen, echtscheidingsconvenanten, echtscheiding en emoties. Ik ben nu dus erkend mediator, met als specialisatie echtscheidingsbemiddeling."

Militaire dienst

Hoewel hij het klassieke notariële werk met plezier doet, voelt Koster zich meer mediator dan notaris. Hij kwam ook 'per toeval' in het notariaat terecht. "Ik koos destijds voor Nederlands recht omdat ik het leuk vond. Maar als ze me na mijn afstuderen vroegen wat ik wilde worden, kwam nooit het woordje notaris als antwoord uit mijn mond. Eigenlijk wilde ik altijd rechter worden. Ik probeerde te solliciteren voor raio, maar dat kon niet omdat ik nog in militaire dienst moest. Waarvoor ik uiteindelijk overigens ben *uitgeloot*, ofwel: buitengewoon dienstplichtig verklaard."

"Via een uitzendbureau kwam ik midden jaren tachtig - wachtend op mijn dienstoproep - terecht op de afdeling bijzonder beheer van een bank. Daar kreeg ik via de executieveilingen met het notariaat te maken en ook via de diverse oud-klerken die op mijn afdeling werkten. Begin jaren tachtig hadden zij vanwege de heersende malaise het notariaat verlaten. Een van hen meende dat het notariaat echt iets voor mij was. Hij bracht mij in contact met zijn oude kantoor in Amsterdam. Daar begon ik als jurist Nederlands recht en ben ik later mijn kandidaatsopleiding gestart. Ik heb die collega nooit gevraagd waarom hij mij zo geschikt vond voor het notariaat, maar hij bleek wel gelijk te hebben."

Doemdenkers

In 1993 begon Koster als kandidaat-notaris in Waardenburg, waar hij in 1999 notaris werd. "Als je de doemdenkers moet geloven, niet voor lang. Volgens hen is het notariaat

immers over tien jaar al afgeschaft. Ik zou er niet wakker van liggen, dan hang ik gewoon een bord aan de muur: *Echtscheidingsbemiddelaar Koster*. Daar zou ik genoeg lol aan hebben. En als het notariaat wél blijft bestaan, blijf ik én-én doen."

"De (echtscheidings)bemiddeling is nog een vrij nieuwe tak van sport, daar moet je binnen je kantoor ruimte voor hebben. En die ruimte krijg ik ook. Voor een éénpitter ligt dat moeilijker. Er hebben veel meer dan de negentig notarissen die nu lid zijn van de Vereniging van Mediators en Scheidingsbemiddelaars in het Notariaat (VMSN), waarvan ik penningmeester ben, de cursus gevolgd. Maar veel van hen doen mediation er slechts een beetje bij of gebruiken de technieken alleen in hun gewone praktijk."

"Met meer leden zou de vereniging meer *body* hebben om de plannen van justitieminister Donner te bestrijden. Die flitsscheiding vindt hij maar niets. Alsof het zomaar een afspraak op de achterkant van een sigarendoosje is. Alleen een gewichtig instituut als de rechtbank mag van hem 'de band voor het leven' ontbinden. Een te respecteren standpunt, maar dat hadden hij én zijn ambtenaren moeten bedenken toen zij (de ontbinding van) het geregistreerd partnerschap voorstelden. Nu moeten ze de consequenties aanvaarden. Het initiatiefwetsontwerp van de VVD sluit beter aan bij de praktijk."

"Dat de flitsscheiding in het buitenland niet erkend zou worden, vind ik een zwak argument van Donner. Ik ben een praktisch ingestelde notaris en kan me niet voorstellen dat een staat een juridische procedure afspreekt die rechtens is, en dat ís ontbinden via geregistreerd partnerschap, en dat het buitenland dan zegt: 'Hoor eens, wij erkennen niet dat je gescheiden bent'. Alsof de ambtenaar van de burgerlijke stand in Thailand naar aanleiding van het Nederlandse uittreksel vraagt: 'Er staat hier dat u bent gescheiden, maar hóe bent u gescheiden?'"

"Het is een ander verhaal als er bijvoorbeeld onroerend goed in het buitenland in het spel is. De Franse notaris zou kunnen zeggen dat je niet gescheiden bent en dus kunnen weigeren het huis op een anders naam te zetten. Maar als je met een Française wilt trouwen, dan kom je vaak niet bij de notaris."

Vertelt u uw cliënten over deze risico's?

"Ik zeg ze altijd dat ze daarmee rekening moeten houden. Zodat ze me er straks niet op vastpinnen en roepen: 'Meneer Koster zei zeven jaar geleden dat erkenning in het buitenland geen probleem is'. Dat weet ik niet zeker, daarover lopen nog procedures bij het Europese Hof. Het is vervelend, maar voor de meeste mensen geen reden om van flitsscheiden af te zien. Zeker niet als ze helemaal geen vermogensbestanddelen en ook geen nieuwe partner in het buitenland hebben. Ze gaan uit van het moment. Ik heb één keer een cliënt gehad die het risico niet wilde lopen. Hij had een nieuwe partner in het Oostblok, waarmee hij wilde gaan trouwen."

Is de flitsscheiding populair?

"Ja, het is zelfs een beetje een hype geworden. We leven in een informatiecultuur, waardoor er nog maar weinig mensen níet van het bestaan afweten. Wie op een nette manier wil scheiden, maakt gebruik van de flitsscheiding. Er staan hele convenants en spoorboekjes voor op internet. Mijn ervaring is dat echtparen die ervan gebruik maken zich vaak erg goed hebben ingelezen op internet."

"Dat gaat zelfs zover dat ze zeggen: 'We zijn al bij de burgerlijke stand geweest, u moet alleen nog even dit convenant bekrachtigen'. Wat ik dan doe? Ik neem serieus wat ze aandragen, maar leg wel uit dat ik als notaris mijn handtekening eronder zet, dus niet zomaar kan roepen: 'Mooi convenant!' Vaak blijkt ook dat ze, ondanks hun informatiezucht, toch niet overal aan hebben gedacht. Het woord flits betekent niet: maandag naar de burgerlijke stand en dinsdag gescheiden. Het moet juridisch wél kloppen."

Krijgt u ook cliënten doorverwezen via de rechtbank?

"Nee, maar ik heb me daarvoor ook niet aangemeld bij de rechtbank. Ik zit voorlopig niet te wachten op doorverwijzingen, simpelweg omdat we er geen capaciteit voor hebben binnen onze organisatie. Als notaris heb je ook je reguliere werk, dat is moeilijk te rijmen

met de druk van spoedverwijzingen door een rechter die belt: 'Kun je over een uurtje bemiddelen? Dan stuur ik twee mensen naar je toe'. Een groot kantoor als CMS Derks Star Busmann krijgt dat misschien geregeld, wij niet."

Hoeveel tijd gaat gemoeid met een echtscheidingsbemiddeling?

"De eerste sessie probeer ik nooit te lang te doen, dan worden mensen moe. Meestal duurt die een uur en dan stuur ik de cliënten op pad om 'boodschappen te doen': uittreksel burgerlijke stand, kopietje van dit, kopietje van dat. Daarna zijn er vaak nog wel twee à drie sessies van anderhalf uur nodig, afhankelijk van of het een zakelijke of emotioneel beladen bemiddeling is."

"Grofweg is er in 75 procent van de gevallen een ander in het spel en geldt voor de overige 25 procent dat de echtgenoten gewoon op elkaar zijn uitgekeken. Dat laatste type bemiddelingen is over het algemeen zakelijker. Zo had ik laatst een echtpaar dat kalm en keurig duidelijke afspraken maakte, zoals over het halen en brengen van hun schoolgaande kind. Ze gingen voor het gemak ook dichtbij elkaar wonen. Het enige wat ze dwars zat, was dat ze meenden in hun huwelijk te hebben gefaald. Niemand wil falen."

"Pijnlijk is het vooral als een van de twee een ander heeft. Dan lopen de emoties nogal eens hoog op. Als mediator laat ik dat gebeuren, dus je moet wel tegen een traantje kunnen. En af en toe een glaasje water halen. Ik heb meegemaakt dat een vrouw dacht dat ik bevooroordeeld was en door haar overspelige partner zou zijn ingehuurd. Ze kon zich, om het maar netjes uit te drukken, niet goed uiten. Het liep zo hoog op dat ze huilend de deur uitrende en riep: 'Het is hier een grote hoerenloperij!' Ik heb hen niet verder bemiddeld. Ze zijn inmiddels wel gescheiden. Via bemiddeling. Bij een vrouwelijke bemiddelaar? Waarschijnlijk wel."

Is iedereen bemiddelbaar?

"Alleen als ze met elkaar willen praten en er echt samen uit willen komen. Soms voel je aan dat het vooral een eenzijdige pressie is: 'En nu gaan we lekker scheiden, hè schat.' Ofwel: 'Waag het eens om me tegen te spreken.' Zo kom je nooit tot reële afspraken, daarvoor moet je waken als mediator. En ook als partijen alleen maar hun eigen gelijk willen halen, stuur ik ze door naar de rechter."

"Ja, soms baal ik dat ik geen rechter ben. Ik vraag wel eens aan cliënten of ze willen dat ik als bemiddelaar of als bindend adviseur optreed. Af en toe voel ik me wel net zo'n scheidsrechter. Zoals laatst bij de bemiddeling van een nalatenschap. Ik had in mijn besprekkamer precies genoeg stoelen voor de twaalf erfgenamen en ben zelf blijven staan. Zo was ik in ieder geval de grootste."

"Bij nalatenschappen zie je regelmatig het geldwolvenaspect: 'Het gaat mij niet om het geld, maar om het principe'. Dan weet je dus gelijk dat het juist om het geld gaat. Er is vaak totaal geen emotionele band meer tussen erfgenamen door, even platgezegd, het fenomeen van de tweede en straks zelfs derde en vierde leg. Dat leidt tot ruzie en ruzie levert vertraging op. Zo is er een boedel die dit kantoor al sinds 1996 onder behandeling heeft. De beleggingen zijn inmiddels niet veel meer waard, het onroerend goed des te meer."

En als ze er wél samen uitkomen?

"Dan zijn ze blij dat het geregeld is. Ik heb een keer meegemaakt dat een half jaar na een geslaagde echtscheidingsbemiddeling de betrokken ex-echtgenoot naar kantoor belde met de mededeling: 'We gaan weer trouwen!'"

Marloes Hooimeije